

Till: Arbetsmarknadsdepartementet

Diarienummer: A2023/01703

Remissyttrande från: Sveriges Kvinnoorganisationer

Datum och ort: 2024-05-24, Stockholm

Sveriges Kvinnoorganisationers remissvar på *Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften (SOU 2023:98)*

Sammanfattande kommentar

Sveriges Kvinnoorganisationer välkomnar en stor del av utredningens förslag som bör genomföras för att upptäcka och motverka våld och utnyttjande i pornografiska syften, samt för att ge skydd, stöd och vård åt de som utsatts. Kvinnorörelsen har stor kunskap och lång erfarenhet av att arbeta alla former av sexuellt våld och utnyttjande, vilket behöver tas tillvara från offentligt håll. Vi är därför positiva till att utredningen genomgående lyfter idéburna organisationers delaktighet i arbetet framåt, och att man i många av förslagen uppmanar till samverkan mellan myndigheter och civilsamhälle.

Vi anser dock att utredningens förslag i många fall hade kunnat gå längre, i synnerhet vad gäller brottet olaga våldsskildring.

Utredningens definition av pornografi förringar våldet

Sveriges Kvinnoorganisationer vänder sig mot den definition av pornografi som utredningen använder sig av: "*Bilder, filmer och direktströmmad media som skildrar explicita sexuella aktiviteter i syfte att verka upphetsande för publiken*". Att definiera pornografi på detta sätt är att blunda för vad pornografi i verkligheten är: nämligen ett uttryck för mäns våld mot kvinnor. Utredningens definition går i strid mot de jämställdhetspolitiska målen, där det sjätte målet om mäns våld mot kvinnor uttryckligen omfattar utnyttjande i pornografi. I 88% av mainstreampornografen förekommer våld såsom till exempel slag och stryptag, och detta våld riktas nästan alltid mot kvinnor och utförs av män.¹ Porr är alltså våldsskildringar, och inte detsamma som erotik. Även porrfilmer som inte "ser" våldsamma ut kan vara filmade sexuella övergrepp, vilket flera kvinnor som utsatts i porrindustrin vittnat om. Både kvinnorörelsen och ny forskning framhåller att porr skildrar en sexualisering av manlig dominans och

---

¹ Bridges, Ana J. et al (2010) "Aggression and Sexual Behavior in Best-Selling Pornography Videos: A Content Analysis Update", Violence Against Women Volume 16, Issue 10, 2010

kvinnlig underordning.² Sveriges Kvinnoorganisationer menar vidare att den enda egentliga skillnaden mellan pornografi och prostitution är kameran - porr är filmad prostitution. Erparten av all pornografi bör falla under brottet Olaga våldsskildring, då det i de allra flesta fall är tydliga skildringar av sexuellt våld eller tvång.

Vi vill också framhålla att fastän det onekligen behövs särskilda insatser för att förhindra att kvinnor och barn utsätts för övergrepp i pornografiproduktion samt för att ge stöd och vård till de som utsatts, så är det viktigt att inse att utsattheten som gör kvinnor sårbara för utnyttjande beror på det samhälleliga förtrycket av kvinnor. Många fall av sexuellt utnyttjande i pornografi skulle kunna motverkas genom ett starkt offentligt skyddsnät som garanterar att ingen kvinna behöver medverka i pornografi för få tak över huvudet och mat på bordet. Samtidigt är det problematiskt om fokus framförallt läggs på riskfaktorer hos de som utsätts - det är inte egenskaper hos den som utsätts som gör att det sexuella utnyttjandet i pornografin fortgår. Ansvaret vilar istället på förövare och de som efterfrågar det pornografiska materialet. Sveriges Kvinnoorganisationer skulle därför gärna se en utredning som fokuserar på de som är det faktiska problemet: pornografiproducenterna och de företag som gör vinst på dessa skildringar av mäns våld mot kvinnor. En sådan utredning bör inte fokusera på individuella förövare eller konsumenter, utan på hur pornografiproduktionen kan bekämpas i stor skala, inriktat på industrin som på löpande band utsätter framförallt kvinnor och barn för dessa övergrepp. Att tjäna pengar på kommersiell sexualiserad exploatering bör vara förbjudet, oavsett om exploateringen filmas eller ej. I enlighet med lagstiftningen när det gäller övrig prostitution bör vi därför ta sikte på att motverka såväl produktion som spridning av pornografi. En ny utredning bör undersöka hur utnyttjande i pornografi kan omfattas av sexköpslagen och kopplerlagen.

16. Överväganden och förslag för att förbättra förebyggande arbete samt skydd, stöd och vård

16.1 Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften bör bli en tydlig del av arbetet mot våld

Sveriges Kvinnoorganisationer tillstyrker utredningens förslag om att sexuellt utnyttjande i pornografiska syften tydligt bör ingå i nationella strategier mot våld, då det är ett uttryck för det samhällsproblem som mäns våld mot kvinnor utgör. Det bör vid en sådan skrivelse tydligt framgå att pornografi är ett uttryck för mäns våld mot kvinnor. Dessutom är pornografi en form av våld som tydligt bidrar till ökat våld, både genom att enskilda

---

² Dr. Inés Abalo Rodríguez och Dr. Mónica Alario Gavilán för LEM España (2024) Impact of Male Pornography Consumption on the Perpetration of Sexual Violence: Analysis from Feminist Theory and Psychology for Training and Awareness- Raising.

män inspireras till våld och genom att bidra till att våldtäktskulturer upprätthålls på samhällsnivå. Kvinnor och flickor som utnyttjas i pornografi är en av de absolut mest utsatta samhällsgrupperna, och deras livsvillkor och intressen måste ständigt beaktas i arbetet mot mäns och pojkars våld mot kvinnor och flickor. Sveriges Kvinnoorganisationer anser dock att regeringen ej bör ändra formuleringen av det nuvarande jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, då det är ett inkluderande begrepp som redan omfattar pornografi.

16.2 Kunskaps- och metodutvecklingen behöver stärkas

Sveriges Kvinnoorganisationer delar utredningens bedömning att kunskapen behöver höjas hos en mängd verksamheter som möter vuxna och barn som utnyttjats i pornografi, för att förbättra förmågan att upptäcka denna utsatthet och för att erbjuda adekvat skydd, stöd och vård.

Vi tillstyrker förslaget att regeringen bör avsätta särskilda medel för forskning om sexuell exploatering och dess konsekvenser i den kommande forskningspropositionen. Vi välkomnar att utredningen inte bara ger förslag om att avsätta medel till forskning, utan även vill se en kartläggning av metoder som kan användas relativt snart. Vi är även mycket positiva till att utredningen framhåller att detta bör ske i samarbete med civilsamhällesorganisationer med lång erfarenhet av att möta målgruppen, samt målgruppen själv.

Vi ställer oss dock frågande till att begreppet "sexuell riskutsatthet" används i detta fall. Offer för sexuellt utnyttjande i pornografiska syften bör ses som brottsoffer, varför ett mer lämpligt begrepp torde vara "utsatthet för sexualbrott" eller liknande.

16.3 Insatser på bred front behövs för en ökad kunskap bland vuxna och barn

Sveriges Kvinnoorganisationer delar utredningens bedömning att kunskapen om sexuellt utnyttjande i pornografi, och om var utsatta kan söka stöd, skydd och vård, behöver öka hos såväl vuxna som barn

Vi välkomnar informationssatsningar riktade till de som riskerar att utsättas för sexuellt utnyttjande i pornografi, vilket framförallt är kvinnor och flickor. Vi vill dock understryka att det är av stor vikt att, som utredningen föreslår, informationssatsningar även riktas till de som konsumerar pornografi, vilket framförallt är män och pojkar. Denna målgrupp behöver medvetandegöras om hur utsatta kvinnor utnyttjas och skadas i pornografiproduktion. Sådana informationssatsningar bör även ha ett genomgående jämställdhetsperspektiv och lyfta hur pornografin sexualiserar manligt våld och dominans respektive kvinnlig underordning. Efterfrågan på pornografi bidrar till att allt

fler kvinnor och flickor utsätts för nya och upprepade sexuella övergrepp, vilket den som använder materialet bör känna till. Därför behöver informationssatsningar bygga på framarbetad kunskap om pornografi, samt vara i enlighet med svensk lagstiftning och tydliggöra vad som är brottsligt. Målet måste vara att informationsmaterialet ska bidra till att minska efterfrågan på pornografi, och i förlängningen motverka mäns våld mot kvinnor i och utanför pornografi.

Sveriges Kvinnoorganisationer tillstyrker förslaget om att vårdnadshavare bör få tillgång till information om det som utredningen kallar "sexuell riskutsatthet", och som vi snarare skulle kalla utsatthet för sexualbrott. Vi vill dock understryka vikten av att denna information, som enligt utredningen ska innehålla information om 'barn och ungas sexuella riskutsatthet på internet, samtycke och vad som är brottsliga handlingar', även innehåller delar som berör när barn själva är förövare. Det blir allt vanligare att pojkar utsätter jämnåriga flickor för sexuellt utnyttjande, till exempel genom att sexuella eller avklädda bilder sprids på sociala medier. Därför behöver detta informationsmaterial tydligt rikta in sig på att förebygga denna form av brottslighet hos pojkar samt tydliggöra hur detta är straffbara handlingar, fastän de är vanligt förekommande.

Sveriges Kvinnoorganisationer tillstyrker även förslaget om att de som utsatts för våld och övergrepp vid produktion eller distribution av pornografi bör vara en tydligare del av de nationella stödlinjernas målgrupper. Detta kan bland annat göras genom att tydliggöra att Kvinnofridslinjen och andra leverantörer av vård och stöd ska omfatta alla former av mäns våld mot kvinnor. Mäns våld mot kvinnor är ett inkluderande begrepp som omfattar allt våld som män begår mot kvinnor för att de är kvinnor.

16.4 Nationella kunskapsstöd behöver utvecklas

Sveriges Kvinnoorganisationer delar utredningens bedömning att nationella kunskapsstöd behöver utvecklas för att personer som utnyttjats i pornografiska syften ska kunna erbjudas bättre stöd, skydd och vård. Vi är mycket positiva till att utredningen menar att detta bör göras i samarbete med kunniga civilsamhällesorganisationer som arbetat länge med frågorna.

Vi instämmer i att det uppsökande arbetet på internet behöver kartläggas och utvärderas, dock behöver det framförallt *byggas ut*. Uppsökande arbete är av stor vikt vad gäller denna målgrupp, då de ofta inte själva söker stöd eller vård på grund av sin utsatta situation och skam- eller skuld känslor. Det är av stor vikt att ett könsperspektiv anläggs i detta arbete, då de allra flesta som utnyttjas i pornografi är flickor eller kvinnor, som utnyttjas av män. Därmed kan många lärdomar dras från det omfattande

kvinnofridsarbete som genomförts av kvinnorörelsen, inte minst kvinnojourerna. Utöver en förståelse för hur utsatthet för mäns våld påverkar kvinnor, är begrepp som till exempel våldets normaliseringsprocess användbart för att förstå hur våldet kan bli till vardag för den kvinna som utnyttjas, något som motverkar att hon tar sig ur sin utsatta situation.

Vi tillstyrker förslagen om att socialtjänst och hälso- och sjukvård samt yrkesverksamma inom skolor ska ha tillgång till stöd som bygger på bästa tillgängliga kunskap för att bättre kunna upptäcka utsatthet för utnyttjande i pornografi hos de som de möter i sina verksamheter. Vi tillstyrker även förslaget om att en nationell stödfunktion om sexuellt våld bör omfatta utnyttjande i pornografiska syften. Det råder inga tvivel om att utnyttjande i pornografiska syften är sexuellt våld, och det bör därmed självklart ingå i en sådan stödfunktion.

Vi tillstyrker utredningens förslag om att stöd för att skapa trygga och inkluderande samtal bör riktas till yrkesverksamma som möter riskgrupper, vilket innebär att MUCF får i uppdrag att ta fram en webbutbildning som bland annat omfattar frågor om sexuellt utnyttjande i pornografiska syften. Dock ser vi ett stort behov av att myndigheter måste få mer kunskap i dessa frågor samt göra upp med den förlegade och romantiserande syn på pornografi som kvinnorörelsen upplever finns kvar på många myndigheter. Detta är särskilt viktigt om myndigheter ska ges i uppdrag att ta fram informationsmaterial om dessa frågor.

Sveriges Kvinnoorganisationer är positiva till utredningens förslag om att arbetet med traumamedveten omsorg på SiS ungdomshem bör omfatta det som benämns som sexuell riskutsatthet, eftersom det lär innebära en förbättring inom den befintliga verksamheten. Vi vill framhålla att ett könsperspektiv är absolut nödvändigt i detta arbete eftersom granskningar har visat att situationen för flickor respektive pojkar på SiS ungdomshem skiljer sig åt markant. Tjejer placeras oftare på SiS-hem på grund av svår psykisk ohälsa, familjeproblem eller svårigheter som uppstått på grund av annan utsatthet såsom till exempel utsatthet för sexuellt våld eller utnyttjande. Killar har däremot oftare en historia av kriminalitet eller eget våldsutövande. Till skillnad från killarna har en mycket stor majoritet av flickorna tidigare erfarenhet av sexuella övergrepp, och vi har även sett många larm om sexuella övergrepp som personal på SiS-hem utsätter flickor för under deras boende där. Mot bakgrund av de larm om diskriminering och faktiska övergrepp, inklusive prostitution, som kommit de senaste åren från SiS bör denna verksamhet göras om i grunden. Alla boenden bör vara könsuppdelade, på boenden för flickor bör personalen vara enbart kvinnor, och personalen måste ha tillräcklig kunskap om mäns våld mot kvinnor och specifikt sexuell

exploatering. Först därefter kan det vara lämpligt att placera tjejer som utnyttjas i pornografi eller är sårbara för sexuellt utnyttjande på dessa insitutioner.

16.5 Stöd för att ta ner bilder och filmer från internet behöver vara tillgängligt för både barn och vuxna

Sveriges Kvinnoorganisationer tillstyrker utredningens förslag att stödet till barn för att ta ner bilder och filmer och från internet bör permanentas och tillförsäkras en långsiktig finansiering. Vi är även positiva till förslaget om att utveckla stöd för vuxna att ta ner bilder och filmer från internet, men menar att förslaget hade kunnat gå längre än att föreslå att en förstudie genomförs, och istället faktiskt föreslå att en verksamhet likt StopNCII startas upp i Sverige.

16.6 Kommuner och regioner bör ges stöd att utveckla arbetet

Sveriges Kvinnoorganisationer är positiva till utredningens förslag som syftar till att ge stöd åt kommuner och regioner att utveckla sitt arbete för att förebygga brott med koppling till pornografi och ge bättre skydd, stöd och vård åt dem som utsatts för detta.

19 Överväganden och förslag för att brott med koppling till pornografi ska beivras i större utsträckning

19.1 Anmälningbenägenheten för olaga våldsskildring behöver öka

Sveriges Kvinnoorganisationer delar utredningens bedömning att kunskapen om brottet olaga våldsskildring är låg bland allmänheten, och att detta behöver åtgärdas genom informationssatsningar.

Vi anser dock att utredningen inte beaktat hur normaliserat våld och tvång är i pornografin. Merparten av mainstreampornografin innehåller skildringar av sexuellt våld eller tvång - det är teman som *definierar* pornografin. Det är därmed snarare regel än undantag att pornografi bör vara olagligt att sprida i Sverige enligt brottet olaga våldsskildring.

Utredningen tar upp hur de fall som har anmälts har gällt spridningar som inte har skett från Sverige, vilket inneburit att förundersökning har lagts ner eller aldrig inletts. Detta visar på en brist som behöver åtgärdas, och där utredningen borde ha tagit fram förbättringsförslag. Uppenbarligen har dessa våldsamma filmer spridits till svenskar som anmält dem till svensk polis - därmed har spridning av våldsskildringar skett till

Sverige. Eftersom lagen ska motverka att material som anses skadligt sprids i Sverige, oavsett var det är producerat, så bör lagen om olaga våldsskildring kunna användas i dessa fall. Att så inte sker visar på att lagen antingen misstolkas av rättsväsendet, eller att den behöver uppdateras för att vara mer tillämpbar när pornografi och andra våldsskildringar framförallt sprids på nätet. Hur lagen kan göras mer tillämpbar på onlinepornografi behöver utredas vidare. Dessutom behöver vi säkra att polis och rättsväsende har kunskap om detta brott och hur det beivras. Annars lär inte fler anmälningar leda till att brottet beivras i större utsträckning. Samtidigt bör rättsväsendet redan nu, parallellt med att det utreds hur lagen kan uppdateras, omedelbart prioritera att förebygga och bekämpa brottet olaga våldsskildring utifrån existerande lagstiftning.

19.2 Anmälningens benägenheten för brott mot person behöver öka

Sveriges Kvinnoorganisationer tillstyrker utredningens förslag om att göra det enklare att anmäla sexualbrott, till exempel genom att införa möjlighet att anmäla brott via internet eller att ges möjlighet att boka tid för att göra en anmälan. Vi ser gärna att samverkan sker med verksamheter som redan idag stöttar våldsutsatta, så som utredningen föreslår. Vi håller även med utredningen om att det är oerhört viktigt att beakta att målsägande kan tillhöra socioekonomiskt utsatta grupper, och därför kan sakna tillgång till dator, mobil eller internet.

Dock finns det stora brister redan idag i hur rättsväsendet hanterar de anmälningar om sexualbrott som faktiskt görs. Endast 5 % av anmälda våldtäkter leder till fällande dom, och hanteringen av våldtäktsärenden har allvarliga brister - bland annat förhörs den misstänkte endast i hälften av fallen. Detta är ett oerhört svek mot de kvinnor som faktiskt vågar och orkar anmäla. Sveriges Kvinnoorganisationer har länge krävt en rättsgaranti för sexualbrott, som innebär att anmälda brott ska utredas inom rimlig tid och med de resurser som krävs.

19.3 Fler brott mot person skulle kunna upptäckas i redan upprättade anmälningar och pågående utredningar

Sveriges Kvinnoorganisationer tillstyrker utredningens förslag att Polismyndigheten bör kartlägga behovet av kunskapshöjande insatser och utvecklade arbetssätt för att upptäcka framställning och spridning av pornografiska skildringar vid sexualbrott. Vi tillstyrker även förslagen att utöka Åklagarmyndighetens återrapporteringskrav så att det även omfattar arbetet med brott som begås vid produktion och distribution av pornografi,

samt ge Brå i uppdrag att analysera anmälningar av brott som begås i samband med produktion eller distribution av pornografi.